

12. Цинкаловський О. М. Стара Волинь і Волинське Полісся: Краєзнав. слов. – від найдавніших часів до 1914 р. Вінніпег : Волинь, 1984. Т. 1: А - К. 601 с.

13. Шаповал Л. І. Козаки-переселенці з Полтавщини на Кубань: Побут та устрій. Чорноморський літопис. Вип. 2, 2010. С. 85 – 92.

*Діана Дразньовська,*  
Тернопільський національний  
педагогічний університет ім. В. Гнатюка.  
Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Ніна Свистун

## **ОДНОРІДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ У РОМАНІ МАРІЇ МАТІОС «ЧЕРЕВИЧКИ БОЖОЇ МАТЕРІ»**

Дослідження ускладнених речень у сучасній синтаксичній науці є досить дискусійним питанням. Такі речення є засобом увиразнення та доповнення змісту. Предметом наших зацікавлень стали прості ускладнені речення з однорідними членами у романі Марії Матіос «Черевички Божої Матері».

Однорідними є члени речення, що перебувають в однакових синтаксичних відношеннях з одним із членів речення і поєднуються між собою сурядним зв'язком [2, с. 155].

Нами було виокремлено такі різновиди конструкцій з однорідними членами речення: з однорідними підметами, присудками, додатками, означеннями, обставинами та змішаними видами однорідних членів речення. Також ми розглянули питання узагальнювального слова при однорідних членах речення.

Простеживши функціонування речень з однорідними членами, ми виявили 741 одиницю, з-поміж яких 267 – однорідні члени в складі простих речень, які становлять 36% від усіх зафіксованих конструкцій; 221 одиниця –

в складі складних (30%), 69 конструкцій – у складі багатокомпонентних речень (9%) та 184 (25%) – у складі складних синтаксичних конструкцій.

Серед простих ускладнених речень з однорідними членами:

- переважають речення з однорідними присудками – 178 одиниць (67%). Наприклад: *Іванка, не відволікаючись, зробила ще один квачик і дала Хаї в руку, а потім підсунула до неї ближче відро з молоком* [1, с. 157]; *Кричить Микула і грубо цьохає коня батогом* [1, с. 174];

- зафіксовано достатню кількість речень з однорідними додатками – 31 одиниця (12%). Наприклад: *Малих сестер і братів доглядати також не треба* [1, с. 12]; *Дід їй сказав вертатися додому й чекати Петра з того боку ріки* [1, с. 174];

- менше було виявлено речень з різними видами однорідних членів – 24 одиниці (9%). Наприклад: *Рендигевич погрозливо махав хлопцям то дрючком, то кулаком, але на більше не наважувався* [1, с. 111]; *Зісьо підвів голову і подивився на Шпанюка великими синіми очима з-під лляного, золотистого свого чубчика* [1, с. 203];

- значно менше знайдено речень з однорідними обставинами – 16 одиниць (6%). Наприклад: *Жінка на підлозі стогне, то затикаючи рот хусткою, то витираючи нею чоло* [1, с. 137]; *Вже на всю силу, на все горло, не боячись і не остерігаючись, кричить Іванка, склавши долоні у трубочку* [1, с. 217];

- найменшу кількість зафіксовано речень з однорідними підметами – 9 одиниць (3%): *З її грудей виривається то стогін, то зітхання* [1, с. 137]; *Першими йдуть Петро Клим і Петро Дячук* [1, с. 186];

- таку ж кількість виявлено речень з однорідними означеннями – 9 одиниць (3%). Наприклад: *Від минулого літа вона приглядається їй до інших квіток, готових вистрілити опівночі чарівним і всесильним цвітом* [1, с. 24]; *Першою озвалася Іванка – писклявим, плаксивим голосом* [1, с. 81].

Нами було зафіксовано перехідні (синкретичні) синтаксичні одиниці: *Її безперервний стогін переходить то у схлип, то у сльози* [1, с. 139]; *Між жсидами пройшов легкий шум чи то несхвалення, чи подиву* [1, с. 198].

Однорідні члени речення було виявлено в складі складних речень:

– складносурядних: *Семен трохи покривився-покривився і пішов до худоби у стайню, а Іванка, забившись у коморі між святошні кептарі і зимові кожухи, проплакала з жалю до себе увесь вечір* [1, с. 43]; *А Іванку любить за сміх, «сміховинкою» дразнить, та вона за це не сердиться* [1, с. 65];

– складнопідрядних: *Хід пішої людини багато чого скаже тому, хто має очі й голову* [1, с. 9]; *А коли та скатертина нарешті вже вляглася б навколо куца папороті, Іванка обвела би ножем дванадцять разів і навколо себе круг, а тоді покропила б його свяченою водичкою і почала би молитися* [1, с. 23];

– безсполучникових: *Дитина, не перестаючи, плакала, Хая нахилила безкровне лице до схованого в коцику личка і водила язиком по дитячих губах* [1, с. 180]; *Іванка знає: це він, отой пустотливий мзицьник ночував у ямі в афиннику коло неї, але забоявся, біднятко, признатися* [1, с. 217].

Нами були зафіксовані однорідні члени речення в складі багатокомпонентних речень: *Іванка спершу би надивилася зверху на них – лиш недовго – а потім би таки встала з домовини, взялася б руками в боки і тихо-тихонько, що було б чути, як мухи дзижчать у хаті, сказала* [1, с. 43]; *Вгодований солдат, що сидить збоку у причепі, скидає кітлик з голови, махає ним Іванці, голосно регоче, а потім дістає з кишені щось таке кругле, мов яблуко, і жовте, як сонце, – і простягає дівчинці* [1, с. 187].

Однорідні члени речення знайдено в складі складних синтаксичних конструкцій: *Огидний страх сковував їй ноги, мурашки повзали по спині, волосся ставало дибки, а вона, повторюючи одні і ті ж самі слова молитви «...заступи-заборони людських дітей і мене...», тягла на собі не плетений кіш, доверху забитий буряковим листом, – а несла всі довокколишні горби і скелі, і тільки просила Божку дати їй силу дійти* [1, с. 53–54]; *І коли та ненаситна,*

*багатонога і багато рота кусюча братія поперла доверху, донизу і всюди голим дитячим тільцем, сказати, що Іванка кричала – не скажеш: вона скавчала так, як скавчать молоді песики із затиснутими в капкан лапами [1, с. 83].*

Отже, спостереження за функціонуванням конструкцій з однорідними членами речення в романі Марії Матіос «Черевички Божої Матері» засвідчує їх широку уживаність. Такі речення допомагають створити надзвичайний художній світ письменниці, зобразити неповторний буковинський колорит та описати переживання, вчинки головної героїні та інших персонажів твору. Проаналізувавши речення з однорідними членами, ми виявили загальну картину особливостей синтаксичних структур у художньому стилі Марії Матіос.

#### **Список літератури:**

1. Матіос М. Черевички Божої Матері: роман. Вид. 2-ге. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2022. 224 с.
2. Шульжук К. Синтаксис української мови. 2-ге вид., доп. Київ: Видавничий центр «Академія», 2010. 408 с.

*Корбеляк Віра,*  
Тернопільський національний  
педагогічний університет ім. В. Гнатюка  
Науковий керівник: канд. філол. наук Заваринська І.Ф.

#### **ЗМІНИ У СИСТЕМІ ОНІМІВ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ: ЛІНГВІСТИЧНІ ТА ЕКСТРАЛІНГВІСТИЧНІ ЧИННИКИ**

У 1995 році у Польщі було опубліковано словник «Słownik imion», який містить дані з банку PESEL про кількість осіб з певними іменами. Книга містить 5000 розділів і інформацію про загальну кількість осіб з кожним іменем, загалом налічується 40 мільйонів осіб.